

ЮРИСДИКЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ

А. БОБКОВА

*доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
декан юридичного факультету,
завідувач кафедри господарського права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса*

В. НОВОШИЦЬКА

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри господарського права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса*

Важливе значення для оперативного вирішення спорів за участю учасників господарських відносин має правильне визначення судової юрисдикції, передусім господарських судів.

На практиці питання юрисдикції щодо зазначених спорів завжди були і залишаються проблемними, що часто призводить до прийняття судами різних юрисдикцій до свого провадження та ухвалення різних рішень у спорах, що є подібними, або до відмов у прийнятті окремих позовних заяв до розгляду.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює питання юрисдикції господарських судів, є чинний Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. (далі — ГПК України) [1], окремі положення

якого в цій частині є спірними або потребують додаткової регламентації. Один із останніх варіантів вирішення вказаних питань представлено у проекті ГПК України від 13 липня 2017 р. [2], який очікує на друге читання. Його розробники роблять чергову спробу уточнити юрисдикцію господарських судів, вдаючись до роз'яснення та розширення категорій справ, підвідомчих таким судам, конкретизують положення щодо підсудності господарських справ, проте деякі запропоновані положення містять низку суперечностей та недоліків.

У науці проблеми юрисдикції господарських судів неодноразово були предметом дослідження таких авторів, як В. Беляєвич [3], О. Намясенко [4], Л. Ніколенко [5], І. Побірченко [6], В. Резнікова [7] та ін. Однак деякі

питання, що пропонуються у проекті ГПК України, і надалі потребують додаткового опрацювання.

Метою дослідження є розробка положень щодо удосконалення юрисдикції господарських судів.

Юрисдикція (лат. *jurisdictio*, від *jus* (*juris*) — право, *dico* — проголошую) — це компетенція судових органів із розгляду цивільних, кримінальних та інших справ; коло справ, які суд має право розглядати й вирішувати [8]. Під судовою юрисдикцією зазвичай розуміють компетенцію спеціально уповноважених органів судової влади здійснювати правосуддя у формі визначеного законом виду судочинства та щодо визначеного кола правовідносин. В об'єктивному значенні, як сукупність норм, судова юрисдикція — це інститут права, покликаний розмежувати компетенцію різних ланок судової системи (загальних, господарських й адміністративних судів) і різні види судочинства (цивільне, кримінальне, адміністративно-деліктне, господарське й адміністративне) між собою [9].

У чинному ГПК України цьому питанню присвячено розділ 3 «Підвідомчість справ господарським судам. Підсудність справ», який складається із шести статей (статті 12–17), одну з яких (ст. 14) було виключено на підставі Закону України від 21 червня 2001 р. № 2539-III. Отже, загалом питання юрисдикції господарських судів вирішено у п'яти статтях.

Досліджуваному питанню у проекті ГПК України присвячено главу 2 «Юрисдикція» (статті 21–32), яка складається із двох параграфів: предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів й інстанційна юрисдикція. При цьому питання юрисдикції детально врегульовано дванадцятьма статтями, зміст яких свідчить, що в проекті ГПК України юрисдикція господарських судів визначається з урахуванням не лише суб'єктного складу правовідносин, а й змісту спірних правовідносин.

Загалом позитивно оцінюючи запропоновані зміни, слід зазначити, що детальна регламентація юрисдикції в проекті не вирішує всіх проблем, які виникають сьогодні в господарському судочинстві. Так, О. Подцерковний звертає увагу на дисбаланс між новелами проекту, які в багатьох випадках ґрунтуються на певних ідеальних моделях та умовних стандартах судочинства без прорахунку всього розмаїття правових ситуацій. Зокрема, на його думку, величезна небезпека неоднакового правозастосування закладена у підході щодо підвідомчості справ господарським судам на підставі предметного, а не суб'єктного критерію, з чим можна погодитися [10]. Крім цього, аналіз положень проекту свідчить про наявність також інших невирішених питань щодо юрисдикції господарських судів.

Першою проблемою, яка нині залишається актуальною, та яку не до кінця вирішено в проекті ГПК України, є розмежування господарської та адміністративної юрисдикції щодо земельних спорів, коли сторонами у спорі є суб'єкт господарювання та суб'єкт владних повноважень. Сьогодні аналогічні за предметом та підставами позовні заяви приймаються до розгляду як господарськими, так і адміністративними судами. Так, наприклад, ухвалою Донецького окружного адміністративного суду від 20 січня 2017 р. у справі № 805/556/17-а суд прийняв позовну заяву та відкрив провадження за позовом ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Донбаснерудпром» до Волноваської районної державної адміністрації в Донецькій області, Донецької обласної державної адміністрації про визнання протиправною відмови у поновленні договору оренди землі [11]. Водночас Господарський суд Полтавської області ухвалою від 27 лютого 2017 р. у справі № 917/23/17 порушив провадження за позовом фізичної особи — підприємця ОСОБА_1 до Горішньоплавніської міської ради

Полтавської області про визнання недійсним рішення від 16 грудня 2014 р. про відмову у поновленні договору оренди землі [12].

Позиція Вищого господарського суду України (далі — ВГСУ) з цього приводу, яка викладена у постанові Пленуму від 17 травня 2011 р. № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин», полягає у тому, що органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у правовідносинах щодо розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності (наданні земельних ділянок громадянам та юридичним особам у власність або в користування, відчуженні земельних ділянок державної або комунальної власності, укладенні, зміні, розірванні договорів купівлі-продажу, ренти, оренди земельної ділянки та інших договорів щодо земельних ділянок, встановленні сервітуту, суперфіцію, емфітевзису, зокрема прийнятті державними органами та органами місцевого самоврядування відповідних рішень) діють як органи, через які держава або територіальна громада реалізують повноваження власника земельних ділянок (п. 1.2.2) [13]. Крім того, у цій постанові зазначено, що, реалізуючи відповідні повноваження, державні органи або органи місцевого самоврядування вступають із юридичними та фізичними особами у цивільні та господарські правовідносини. Отже, у таких відносинах держава або територіальна громада є рівними учасниками земельних відносин з іншими юридичними та фізичними особами, зокрема суб'єктами підприємницької діяльності (п. 1.2.2).

Однак аналіз проекту ГПК України та проекту Кодексу адміністративного судочинства (далі — проект КАС України) свідчить про те, що зазначене проблемне питання не було відповідно вирішене у цих документах. Так, згідно з п. 3 ч. 1 ст. 21 проекту ГПК України

господарські суди розглядають справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, зокрема землю), реєстрації або обліку прав на майно, яке (права на яке) є предметом спору, визнання недійсними актів, що порушують такі права, крім спорів, стороною яких є фізична особа, що не є підприємцем, та спорів щодо вилучення майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, а також справи у спорах щодо майна, що є предметом забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та/або фізичні особи — підприємці. Відповідно до п. 10 цієї ж статті господарські суди розглядають справи у спорах щодо оскарження актів (рішень) суб'єктів господарювання та їхніх органів, посадових і службових осіб у сфері організації та здійснення господарської діяльності, крім актів (рішень) суб'єктів владних повноважень, прийнятих на виконання їхніх владних управлінських функцій, та спорів, стороною яких є фізична особа, що не є підприємцем. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 19 проекту КАС України юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема: спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження. Отже, запропоновані редакції не дають чіткого розмежування юрисдикції судових органів у подібних категоріях спорів та не усувають існуючих сьогодні різних думок на визначення подібних спорів за участю суб'єктів господарювання та суб'єктів владних повноважень як приватно-правових чи публічно-правових.

Враховуючи зазначене, доцільно в проекті ГПК України щодо спорів, які виникають із земельних відносин,

закріпити той підхід до їх підвідомчості, що представлено у зазначеній вище постанові Пленуму ВГСУ, та визначити, що господарські суди розглядають справи у спорах за участю державних органів та органів місцевого самоврядування, що виникають із правовідносин, у яких державні органи та органи місцевого самоврядування реалізують повноваження власника землі, а також в інших спорах, які виникають із земельних відносин приватноправового характеру.

Одним із питань, яке залишилося за межами юрисдикції господарських судів, є розгляд справ про визнання і виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, іноземних судів у господарських спорах.

Сьогодні певною мірою зазначене питання регулюється розділом VIII «Про визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні» чинного Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) [14]. Вирішення зазначених питань у межах цивільного судочинства законодавець залишає і у проекті ЦПК України (розділ VIII «Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорування рішень міжнародних комерційних арбітражів», розділ IX «Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні. Надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів»). Проект ГПК України передбачає вирішення господарськими судами лише справ про оскарження рішень третейських судів та про видачу наказу на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України «Про третейські суди», якщо такі рішення ухвалені у спорах, зазначених у ст. 21 проекту ГПК України (п. 11 ч. 1 ст. 21).

Відповідно до роз'яснення Президії ВГСУ від 31 травня 2002 р. № 04-5/608 «Про деякі питання практики розгляду

справ за участю іноземних підприємств і організацій» та п. 12 постанови Пленуму ВГСУ від 24 жовтня 2011 р. № 10 «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» господарські суди не уповноважено вирішувати питання про виконання на території України рішень іноземних судів, зокрема господарських (арбітражних), а також рішень міжнародного комерційного арбітражу, що діє відповідно до Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [15; 16]. Отже, сьогодні розгляд відповідних справ здійснюється у порядку цивільного судочинства, що призводить до звуження юрисдикції господарських судів, при тому, що за суб'єктивним складом і предметом переважна частина таких справ є господарськими, а отже, потребують розгляду суддями відповідного рівня знань.

Встановлений порядок щодо зазначених відносин у випадку виникнення їх у господарських справах створює певні складнощі на практиці через звернення суб'єктів господарювання саме до господарських судів, які відмовляють їм у прийнятті відповідних заяв. Так, наприклад, Господарський суд Рівненської області ухвалою від 1 червня 2016 р. у справі № 918/402/16 відмовив у прийнятті заяви іноземного товариства з обмеженою відповідальністю «Бендом» про надання дозволу на примусове виконання рішення міжнародного арбітражного суду, з посиланням на ч. 4 ст. 15 глави 2 ЦПК України [17]. Аналогічна думка викладена в ухвалі Господарського суду м. Києва від 25 серпня 2016 р. у справі № 910/15433/16 [18], ухвалі Господарського суду міста Києва від 26 червня 2017 р. у справі № 910/10234/17 [19] та ін. Крім цього, аналогічним чином вирішуються питання і щодо видачі виконавчих документів на рішення іноземних судів (ухвала Господарського суду Донецької області від 9 червня 2017 р. у справі № 905/1296/17) [20].

Зазначене негативно впливає на здійснення господарської діяльності, адже суб'єкти господарювання, помилково звертаючись до господарських судів, втрачають час, що зазвичай впливає і на можливість самого виконання рішення в подальшому.

На можливість і доцільність віднесення до юрисдикції господарських судів справ про оспорювання та видачу виконавчих документів на примусове виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, а також клопотань (заяв) про визнання і надання дозволу на виконання рішень іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів) вказують, зокрема, положення низки нормативно-правових актів і міжнародних договорів. Так, відповідно до ст. 3 Конвенції про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень кожна договірна держава визнає арбітражні рішення як обов'язкові і приводить їх у виконання відповідно до процесуальних норм тієї території, де запитується визнання і приведення до виконання цих рішень [21]. Згідно зі ст. 7 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, держави — учасниці Співдружності Незалежних Держав (далі — СНД) взаємно визнають і виконують рішення компетентних судів, що набули чинності. Рішення, ухвалені компетентними судами однієї держави — учасниці СНД, мають бути виконаними на території інших держав — учасниць СНД. Рішення, ухвалені компетентним судом однієї держави — учасниці СНД у частині звернення стягнення на майно відповідача, підлягають виконанню на території іншої держави — учасниці СНД органами, призначеними судом або визначеними законодавством цієї держави [22]. Відповідно до статей 81 і 82 Закону

України «Про міжнародне приватне право» в Україні можуть бути визнані та виконані рішення іноземних судів у справах, що виникають із цивільних, трудових, сімейних і господарських правовідносин, вироки іноземних судів у кримінальних провадженнях у частині, що стосується відшкодування шкоди та заподіяних збитків, а також рішення іноземних арбітражів й інших органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних і господарських справ, що набрали законної сили [23]. Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» примусовому виконанню підлягають рішення на підставі виконавчих листів та наказів, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором, який підписала Україна [24].

Таким чином, для упорядкування існуючої практики доцільно розширити компетенцію господарських судів шляхом віднесення до їх підвідомчості справ, що виникають у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності про оспорювання та видачу виконавчих документів на примусове виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, а також клопотань (заяв) про визнання і надання дозволу на виконання рішень іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів).

Ще одним невирішеним у проекті ГПК України залишається питання віднесення до підвідомчості господарських судів справ про тлумачення змісту правочину.

Чинний ГПК України визначає, що господарським судам підвідомчі справи у спорах, що виникають при укла-

данні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів (ст. 12). У зазначеній статті відсутні положення з розгляду справ щодо тлумачення умов договорів. Так само не містить такого положення і запропонована редакція ст. 21 проекту ГПК України, відповідно до п. 1 ч. 1 якої господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів у господарській діяльності, крім правочинів, стороною яких є фізична особа, що не є підприємцем, а також у спорах щодо правочинів, укладених для забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та/або фізичні особи — підприємці.

На вимогу однієї або обох сторін суд може ухвалити рішення про тлумачення змісту правочину (ч. 2 ст. 213 ЦК України) і, як свідчить судова практика і на що звертає увагу О. Беяневич, сьогодні сторони звертаються до суду з вимогою розтлумачити договір із превентивною метою, з тим, аби уникнути порушення умов цього договору при виконанні через відсутність їх однозначного розуміння. При цьому спір про право в традиційному для процесуальних наук розумінні між сторонами відсутній, імовірно йдеться про захист інтересів сторін, які, втім, також поки що не оспоруються [25].

Водночас щодо зазначеного питання є декілька різних позицій ВГСУ. Так, на запитання, — чи підвідомчі господарським судам спори про тлумачення змісту правочину? — ВГСУ в інформаційному листі від 11 квітня 2005 р. № 01-8/344 «Про деякі питання практики застосування норм Господарського процесуального кодексу України» відповів, що вичерпний перелік справ, підвідомчих господарським судам, визначено у ч. 1 ст. 12 чинного ГПК України. Згідно з п. 1 цієї норми до підвідомчості господарських судів віднесено, зокрема, справи у *спорах*, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні

господарських договорів, та на інших підставах. Отже, тлумачення змісту правочину господарським судом можливе *за наявності спору*, тобто коли сторони мають різне уявлення щодо свого волевиявлення або волевиявлення іншої сторони (сторін) правочину. Крім того, необхідно мати на увазі, що відповідно до ч. 1 ст. 1 ГПК України зазначені в ній юридичні та фізичні особи мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ (п. 3) [26]. Такий підхід ВГСУ до цього питання співзвучний із думками тих правознавців, які вважають, що наявність спору про право є обов'язковою передумовою судової юрисдикції, а цивільну справу розглядають як зовнішнє оформлення існуючого між двома чи більше особами спору про право. Однак вимога спірності правочину при розгляді справ про тлумачення змісту правочину не може бути вирішальною при вирішенні питання про юрисдикцію суду щодо розгляду таких вимог [27].

На противагу цього можна навести позицію ВГСУ, викладену в постанові від 12 грудня 2016 р. у справі № 910/4938/16, де колегія суддів касаційної інстанції визнала помилковим висновок господарських судів попередніх інстанцій *про відсутність спору* щодо розуміння змісту п. 1.1 договору застави, з огляду на те, що відповідно до приписів ст. 213 Цивільного кодексу України *рішення про тлумачення змісту правочину може бути постановлено судом на вимогу хоча б однієї зі сторін правочину* [28].

Аналіз матеріалів практики свідчить, що господарські суди здебільшого приймають до свого провадження позови про тлумачення умов договорів [28]. Так, ВГСУ у постанові від 24 лютого 2016 р. у справі № 904/6486/15 зазначив, що на вимогу однієї або двох сторін договору суд може постановити рішення про тлумачення змісту цього догово-

ру без зміни його умов. При цьому, зважаючи на те, що метою тлумачення правочину є з'ясування змісту його окремих частин, який становить права та обов'язки сторін, тлумачення слід розуміти як спосіб можливості виконання сторонами умов правочину, тому тлумачення договору можливе до початку виконання сторонами його умов [29].

Таким чином, наведене вказує на необхідність доопрацювання зазначеного питання на законодавчому рівні, для чого пропонується передбачити у проекті ГПК України, що господарські

суди розглядають справи про тлумачення змісту правочину, а подальші дослідження з цього питання присвятити порядку звернення до суду з вимогою про тлумачення змісту правочину та розгляду таких справ.

Враховання зазначених вище пропозицій у проекті ГПК України сприятиме уточненню компетенції господарських судів, зменшенню випадків прийняття до свого провадження аналогічних справ судами різних юрисдикцій, прискоренню вирішення господарських спорів.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII* // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 6. — Ст. 56.
2. *Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів* : проект Закону України від 23 березня 2017 р. № 6232 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415
3. *Беляневич В. Е.* Господарський процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / В. Е. Беляневич. — Київ : Юстініан, 2014. — 1304 с.
4. *Намясенко О. К.* Підвідомчість і підсудність господарських спорів: загальний огляд теоретичних та практичних проблем / О. К. Намясенко // Часопис Київського університету права. — 2015. — № 3. — С. 185–188.
5. *Ніколенко Л. М.* Визначення сутності інституту підвідомчості / Л. М. Ніколенко // Вісник Маріупольського державного університету. — 2011. — Вип. 1. — С. 79–85. — (Серія: Право).
6. *Побирченко И. Г.* Подведомственность хозяйственных споров / И. Г. Побирченко. — Киев : РИО МВД УССР, 1969. — 218 с.
7. *Резнікова В.* Підвідомчість справ господарським судам України: проблеми теорії та практики / В. Резнікова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2014. — С. 24–32.
8. *Юрисдикція* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Юрисдикція>
9. *Поняття і види судової юрисдикції. Критерії розмежування судової юрисдикції* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://pidruchniki.com/1829112257983/pravo/ponyattya_vidi_sudovoyi_yurisdiktsiyi_kriteriyi_rozmezhuвання_sudovoyi_yurisdiktsiyi
10. *Що привнесе в господарський процес новий ГПК: думки науковців та практиків* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/123269-scho_privnese_v_gospodarskiy_proces_noviy_gpk_dumki_naukovci.html
11. *Ухвала* Донецького окружного адміністративного суду від 20 січня 2017 р. у справі № 805/556/17-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче підприємство «Донбаснерудпром» до Волноваської районної державної адміністрації в Донецькій області, Донецької обласної державної адміністрації про визнання протиправною відмови у поновленні договору оренди землі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64168884>
12. *Ухвала* Господарського суду Полтавської області від 27 лютого 2017 р. у справі № 917/23/17 за позовом Фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Горішньоплавніської міської ради Полтавської області про визнання недійсним рішення про відмову у поновленні договору оренди землі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63927018>
13. *Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин* : постанова Пленуму Вишого господарського суду України від 17 травня 2011 р. № 6 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11/print1363935133404713>
14. *Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV* // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 40. — Ст. 492.
15. *Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій* : роз'яснення Президії Вишого господарського суду України від 31 травня 2002 р. № 04-5/608 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02

16. *Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам України* : постанова Пленуму Вишого господарського суду України від 24 жовтня 2011 р. № 10 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-11/card6#Public>
17. *Ухвала* Господарського суду Рівненської області від 1 червня 2016 р. у справі № 918/402/16 за позовом Іноземного товариства з обмеженою відповідальністю «БЕНДОМ» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Вівал» про надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного арбітражного суду при БелТПП [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58072122>
18. *Ухвала* Господарського суду м. Києва від 25 серпня 2016 р. у справі № 910/15433/16 за позовом Компанії «Five Powers» S.R.L. до Фермерського господарства «Полісся-ММ» про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при торгово-промисловій палаті України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59929302>
19. *Ухвала* Господарського суду м. Києва від 26 червня 2017 р. у справі № 910/10234/17 за заявою ОСОБА_1 про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67501353>
20. *Ухвала* Господарського суду Донецької області від 9 червня 2017 р. у справі № 905/1296/17 за клопотанням Акціонерного товариства «Оскольський електрометалургійний комбінат» до Публічного акціонерного товариства «Завод Універсальне обладнання» про надання дозволів на примусове виконання рішення іноземного суду [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67097163>
21. *Конвенція* про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 р. // Офіційний вісник України. — 2004. — № 45. — Ст. 3004.
22. *Угода* про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності від 20 березня 1992 р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 12. — Ст. 587.
23. *Про міжнародне приватне право* : Закон України від 12 серпня 2005 р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 32. — Ст. 422.
24. *Про виконавче провадження* : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 30. — Ст. 542.
25. *Беляневич О. А.* Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) : монографія / О. А. Беляневич. — Київ : Юрінком Інтер, 2006. — 592 с.
26. *Про деякі питання практики застосування норм Господарського процесуального кодексу України* : інформаційний лист Вишого господарського суду України від 11 квітня 2005 р. № 01-8/344 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_344600-05
27. *Шадур Д.* Юрисдикційність вимог про тлумачення змісту правочину за статтею 213 Цивільного кодексу України / Д. Шадур [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3201>
28. *Постанова* Вишого господарського суду України від 12 грудня 2016 р. у справі № 910/4938/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Черкаська м'ясна компанія» до Публічного акціонерного товариства «СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК» про тлумачення змісту договору [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63446216>
29. *Постанова* Вишого господарського суду України від 24 лютого 2016 р. у справі № 904/6486/15 за позовом Публічного акціонерного товариства «ДТЕК Павлоградвугілля» до Приватного акціонерного товариства «Макіївський завод “Лазер”» про тлумачення умов договору [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56186174>

REFERENCES

1. *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* vid 6 lystopada 1991 r. № 1798-XII [The Commercial Procedural Code of Ukraine dated November 6, 1991, № 1798-XII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1992, no. 6, Article 56.
2. *Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv: proekt Zakonu Ukrainy* vid 23 bereznia 2017 r. № 6232 [On amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Legal Proceedings of Ukraine and other legislative acts: draft Law of Ukraine dated March 23, 2017 № 6232]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415
3. *Belianevych V. E.* *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Naukovo-praktychnyi komentar* [Economic Procedural Code of Ukraine: Scientific and Practical Commentary], Kyiv: Iustinian, 2014, 1304 p.
4. *Namiasenko O. K.* *Pidvidomchist i pidsudnist hospodarskykh sporiv: zahalnyi ohliad teoretychnykh ta praktychnykh problem* [Subordination and jurisdiction of commercial disputes: general overview of theoretical and practical problems], *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 2015, no. 3, pp. 185–188.

5. Nikolenko L. M. Vyznachennia sutnosti instytutu pidvidomchosti [Determination of the essence of the institute of subordination], *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu*, 2011, Issue 1, pp. 79–85.
6. Pobirchenko I. G. Podvedomstvennost khozoyaystvennykh sporov [The jurisdiction of economic disputes], Kiev: RIO MVD USSR, 1969, 218 p.
7. Rieznikova V. Pidvidomchist sprav hospodarskym sudam Ukrainy: problemy teorii ta praktyky [Subordination of business to business courts of Ukraine: problems of theory and practice], *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 2014, pp. 24–32.
8. Iurysdyktsiia [Jurisdiction]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Iurysdyktsiia>
9. Poniattia i vydy sudovoi iurysdyktsii. Kryterii rozmezhuvannia sudovoi iurysdyktsii [Concept and types of judicial jurisdiction. Criteria for delimitation of court jurisdiction]. Available at: http://pidruchniki.com/1829112257983/pravo/ponyattya_vidi_sudovoyi_yurisdiktsiyi_kryteriyi_rozmezhuvannya_sudovoyi_yurisdiktsiyi
10. Shcho pryvnes v hospodarskyi protses novyi HPK: dumky naukovtsiv ta praktykiv [About what will bring into the economic process the new GPK: the opinions of scientists and practitioners]. Available at: http://zib.com.ua/ua/123269-scho_privnese_v_gospodarskiy_proces_noviy_gpk_dumki_naukovci/html
11. Ukhvala Donetskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 20 sichnia 2017 r. u spravi № 805/556/17-a za pozovom Tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu «Naukovo-vyrobnyche pidpriemstvo «Donbasnerudprom» do Volnovaskoi raionnoi derzhavnoi administratsii v Donetskii oblasti, Donetskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii pro vyznannia protypravnoiu vidmovy u ponovlenni dohovoru orendy zemli [Decree of the Donetsk Regional Administrative Court dated 20 January 2017 in case № 805/556/17-a in a suit of the Donbasenerudprom Scientific-Production Enterprise Limited Liability Company to the Volnovasky District State Administration in Donetsk Oblast, Donetsk Regional State Administration on the recognition of the unlawful refusal to renew the land lease agreement]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64168884>
12. Ukhvala Hospodarskoho sudu Poltavskoi oblasti vid 27 liutoho 2017 r. u spravi № 917/23/17 za pozovom Fizychnoi osoby-pidpriiemtsia OSOBA_1 do Horishnoplavnickoi miskoi rady Poltavskoi oblasti pro vyznannia nediisnym rishennia pro vidmovu u ponovlenni dohovoru orendy zemli [The ruling of the Economic Court of Poltava region dated February 27, 2017 in the case № 917/23/17 in the suit of the Natural person entrepreneur PERSON_1 to the Gorishepolavnsk city council of the Poltava region on the invalidation of the decision to refuse to renew the land lease agreement]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63927018>
13. Pro deiaki pytannia praktyky rozhlidu sprav u sporakh, shcho vynykaiut iz zemelnykh vidnosyn: postanova Plenumu Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 17 travnia 2011 r. № 6 [On some issues of the practice of consideration of cases in disputes arising from land relations: the resolution of the Plenum of the Supreme Economic Court of Ukraine dated May 17, 2011 № 6]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11/print1363935133404713>
14. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18 bereznia 2004 r. № 1618-IV [Civil Procedural Code of Ukraine of March 18, 2004 № 1618-IV], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2004, no. 40, Article 492.
15. Pro deiaki pytannia praktyky rozhlidu sprav za uchastiu inozemnykh pidpriemstv i orhanizatsii: roziasnenni Prezydii Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 31 travnia 2002 r. № 04-5/608 [Some questions of the practice of dealing with cases involving foreign enterprises and organizations: explanations of the Presidium of the Supreme Economic Court of Ukraine of May 31, 2002, № 04-5/608]. Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02
16. Pro deiaki pytannia pidvidomchosti i pidsudnosti sprav hospodars'kym sudam Ukrainy: postanova Plenumu Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 24 zhovtnia 2011 r. № 10 [About certain issues of jurisdiction and jurisdiction of business courts of Ukraine: Resolution of the Plenum of the Supreme Economic Court of Ukraine dated October 24, 2011 № 10]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0010600-11/card6#Public>
17. Ukhvala Hospodarskoho sudu Rivnenskoii oblasti vid 1 chervnia 2016 r. u spravi № 918/402/16 za pozovom Inozemnoho tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu «BENDOM» do Tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu «Vivad» pro nadannia dozvolu na prymusove vykonannia rishennia Mizhnarodnoho arbitrazhnogo sudu pry BelTPP [The ruling of the Economic Court of Rivne Oblast as of June 1, 2016 in case № 918/402/16 in the suit of BENDOM Limited Liability Company to the Limited Liability Company «Vivad» on issuing a permit for the enforcement of the decision of the International Arbitration Court at BelTIP]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58072122>
18. Ukhvala Hospodarskoho sudu m. Kyieva vid 25 serpnia 2016 r. u spravi № 910/15433/16 za pozovom Kompanii «Five Powers» S.R.L. do Fermerskoho hospodarstva «Polissia-MM» pro vydachu vykonavchoho dokumenta na prymusove vykonannia rishennia Mizhnarodnoho komertsinoho arbitrazhnogo sudu pry torhovo-promyslovii palati Ukrainy [The ruling of the Commercial Court of Kyiv dated August 25, 2016 in case № 910/15433/16 at the suit of Five Powers Company S.R.L. to the Polissya-MM farm facility on the issuance of an executive document on the enforcement of the decision of the International Commercial Arbitration Court at the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59929302>

19. Ukhvala Hospodarskoho sudu m. Kyieva vid 26 chervnia 2017 r. u spravi № 910/10234/17 za zaiavoiu OSOBA_1 pro vydachu vykonavchoho dokumenta na pryusove vykonannia rishennia Mizhnarodnoho komertsiiinoho arbitrazhnoho sudu pry Torhovo-promyslovii palati Ukrainy [Decision of the Commercial Court of Kyiv dated June 26, 2017 in case № 910/10234/17 by the statement OSOBA_1 on the issuance of an executive document on the enforcement of the decision of the International Commercial Arbitration Court under the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67501353>
20. Ukhvala Hospodarskoho sudu Donetskoï oblasti vid 9 chervnia 2017 r. u spravi № 905/1296/17 za klopotanniam Aktsionernoho tovarystva «Oskolskyi elektrometalurhiinyi kombinat» do Publichnoho aktsionernoho tovarystva «Zavod Universalne obladnannia» pro nadannia dozvoliv na pryusove vykonannia rishennia inozemnoho sudu [the decision of the Economic Court of Donetsk region of June 9, 2017 in case № 905/1296/17 at the request of the Joint Stock Company «Oskolsky Electrometallurgical Combine» on granting permits for enforcement of a foreign court decision]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67097163>
21. Konventsiiia pro vyznannia i pryvedennia u vykonannia inozemnykh arbitrazhnykh rishen vid 10 chervnia 1958 r. [Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of June 10, 1958], *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 2004, № 45, Article 3004.
22. Uhoda pro poriadok vyrishennia sporiv, poviazanykh iz zdiisnenniam hospodarskoï diialnosti vid 20 bereznia 1992 r. [Agreement on the procedure for resolving disputes related to the conduct of economic activity of March 20, 1992], *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 2005, no. 12, Article 587.
23. Pro mizhnarodne pryvatne pravo: Zakon Ukrainy vid 12 serpnia 2005 r. № 2709-IV [On Private International Law: Law of Ukraine of August 12, 2005 No. 2709-IV], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2005, no. 32, Article 422.
24. Pro vykonavche provadzhenntia: Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 r. № 1404-VIII [On enforcement proceedings: Law of Ukraine dated June 2, 2016 № 1404-VIII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2016, no. 30, Article 542.
25. Belianevych O. A. Hospodarske dohovirne pravo Ukrainy (teoretychni aspekty) [The economic contractual right of Ukraine (theoretical aspects)], Kyiv: Iurinkom Inter, 2006, 592 p.
26. Pro deiaki pytannia praktyky zastosuvannia norm Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy: informatsiinyi lyst Vyschoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 11 kvitnia 2005 r. № 01-8/344 [On some issues of the practice of applying the norms of the Commercial Procedural Code of Ukraine: Informative letter of the Supreme Economic Court of Ukraine dated April 11, 2005, № 01-8/344]. Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_344600-05
27. Shadura D. Iurysdyktsiinyi vymoh pro tлумachennia zmistu pravochynu za statteiu 213 Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy [The jurisdictional requirements for the interpretation of the content of the agreement under Article 213 of the Civil Code of Ukraine]. Available at: <http://www.justinian.com.ua/article./php?id=3201>
28. Postanova Vyschoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 12 hrudnia 2016 r. u spravi № 910/4938/16 za pozovom Tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu «Cherkaska miasna kompaniia» do Publichnoho aktsionernoho tovarystva «STAROKYIVSKYI BANK» pro tлумachennia zmistu dohovoru [Resolution of the Supreme Economic Court of Ukraine dated December 12, 2016 in case № 910/4938/16 on the claim of the Limited Liability Company «Cherkasy Meat Company» to the Public Joint-Stock Company «STAROKIVSKY BANK» on the interpretation of the content of the contract]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63446216>
29. Postanova Vyschoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 24 liutoho 2016 r. u spravi № 904/6486/15 za pozovom Publichnoho aktsionernoho tovarystva «DTEK Pavlohraduhillia» do Pryvatnoho aktsionernoho tovarystva «Makiivskiy zavod “Lazer”» pro tлумachennia umov dohovoru [Resolution of the Supreme Economic Court of Ukraine dated February 24, 2016 in case № 904/6486/15 in the suit of the Public Joint-Stock Company «DTEK Pavlogradugol» to the Private Joint-Stock Company Makeevsky Plant «Lazer» on the interpretation of the terms of the contract]. Available at: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56186174>

Бобкова А., Новошицька В. Юрисдикція господарських судів

Анотація. Досліджуються проблемні питання юрисдикції господарських судів, що сьогодні виникають при здійсненні судочинства і які не вирішено у проекті Господарського процесуального кодексу України. Аналізується питання розгляду справ про визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, іноземних судів у господарських спорах і пропонується розширення компетенції господарських судів шляхом віднесення зазначених справ до їх юрисдикції. Вивчається питання розмежування господарської та адміністративної юрисдикції щодо земельних спорів, сторонами яких є суб'єкт господарювання та суб'єкт владних повноважень; питання віднесення до підвідомчості господарських судів справ про тлумачення змісту правочину, на підставі чого пропонується відповідні уточнення положень проекту ГПК України з цих питань.

Ключові слова: господарський суд, господарське судочинство, юрисдикція, розмежування юрисдикції, підвідомчість.

Бобкова А., Новошицкая В. Юрисдикция хозяйственных судов

Аннотация. Исследуются проблемные вопросы юрисдикции хозяйственных судов, возникающие сегодня при осуществлении судопроизводства и не решенные в проекте Хозяйственного процессуального кодекса Украины. Анализируются вопросы рассмотрения дел о признании и исполнении решений международного коммерческого арбитража, иностранных судов в хозяйственных спорах и предлагается расширение компетенции хозяйственных судов путем отнесения указанных дел к их юрисдикции. Рассматривается вопрос разграничения хозяйственной и административной юрисдикции по земельным спорам, в которых сторонами выступают субъект хозяйствования и субъект властных полномочий. Изучается вопрос отнесения к подведомственности хозяйственных судов дел о толковании содержания сделки, на основании чего предлагаются соответствующие уточнения положений проекта ХПК Украины по этим вопросам.

Ключевые слова: хозяйственный суд, хозяйственное судопроизводство, юрисдикция, разграничение юрисдикции, подведомственность.

Bobkova A., Novoshytska V. Jurisdiction of Economic Courts

Annotation. The article studied the problem issues of the determination of the jurisdiction of commercial courts that arise today during judicial proceedings and which are not resolved in the draft Commercial Procedure Code of Ukraine. Analyzed the issue of proceedings on the recognition and enforcement of international arbitration, foreign courts in commercial disputes and proposed expansion of jurisdiction of commercial courts by referring such cases to their jurisdiction. The question of delimitation of economic and administrative jurisdiction over land disputes when the parties to such disputes are economic entities and an authority. Examined the issue of assigning to the jurisdiction of commercial courts cases concerning the interpretation of the content of the transaction, on the basis of which it is proposed to clarify the provisions of the draft Commercial Procedure Code of Ukraine on these issues.

Key words: Commercial Court, economic justice, jurisdiction, delimitation of jurisdiction, within jurisdiction.